

Nr 819

Av herr **Andersson, Ingvar, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Sveriges utsädesförening.*

(Lika lydande med motion nr 979 i Andra kammaren)

Proteinförsörjningen är ett internationellt och nationellt problem av stor betydelse. I den försörjningskris som kännetecknar förhållandena i många u-länder är bristen på högvärdigt protein den viktigaste faktorn. Det finns i dag över 300 miljoner barn som på grund av brist på främst protein lider av allvarligt försämrad fysisk tillväxt och utveckling, vilket för många av dem leder till försämrad mental utveckling. Undernäring och felnäring påverkar också hälsa och prestationsförmåga hos den äldre delen av befolkningen. Denna försörjningssituation är ett handikapp och måste radikalt förbättras samtidigt som okontrollerad befolkningstillväxt måste hejdas.

I detta internationella läge har vi i vårt land en god proteinkonsumtion, som ligger vid eller över optimala värden. Vissa grupper av befolkningen torde dock mer eller mindre självförvållat (av bristande kunskap) lida av felnäring. Emellertid är råvaruproduktionen till livsmedelsindustrin främst i vår växtodling i obalans. Vi producerar för stora mängder kolhydrat främst i spannmål och för litet protein av hög kvalitet för att få ett väl balanserat foder i animalieproduktionen. Därför måste betydande mängder högvärdigt protein importeras — även från u-länder med betydande proteinunderskott. Importen sker i form av proteinrikt kraftfoder och uppgår till ca 400 000 ton till ett ungefärligt värde av 250 milj. kr. Samtidigt har vi de senaste åren haft ett betydande spannmålsöverskott, som måste exporteras till förlustbringande priser. Denna export skulle undvikas om proteinrika fodermedel kunde produceras inom landet i full utsträckning.

Det är härav uppenbart att proteinproblemet måste tillmätas utomordentlig betydelse i forskning och i utvecklingsarbete främst för jordbruksproduktionen. Flera andra källor för proteinframställning är aktuella, och forskning och utredningsarbete pågår härom. Proteinproduktionen i jordbruket är emellertid redan av en sådan storleksordning att förbättringar främst i proteinkvalitet här får mycket omfattande betydelse. Vi kan utan tvekan väsentligt öka proteinproduktionen både kvantitativt och kvalitativt i det svenska jordbruket. Flertalet av våra jordbruksväxter kan härvid utnyttjas, vilket emellertid förutsätter väsentliga forskningsinsatser. Några exempel kan åskådliggöra detta.

Spannmålsproduktionen intar en dominerande ställning i vår växtodling. Spannmålen innehåller emellertid protein av låg kvalitet beroende på obalans mellan proteinets byggnadsstenar — aminosyrorna. Hos alla sädeslagen har man en brist på aminosyran lysin i första hand. Eftersom vete, majs och ris i världsproduktionen svarar för mer än dubbla kvantiteten protein jämfört med samtliga animalieprodukter är proteinsvältan egentligen en lysinsvält. Man har emellertid lyckats att finna lysinrika typer — och därmed typer med väsentligt högre proteinkvalitet — i majs, ris och vete. Vid Sveriges utsädesförening i Svalöv har man speciellt ägnat sig åt fodersädens proteinkvalitet och har därvid lyckats finna kornsorter bland primitiva typer som har avsevärt förbättrad aminosyresammansättning. Om dessa egenskaper kan överföras till högproduktiva sorter skulle detta betyda att fodersädens eget protein skulle vara fullgott och supplementering av proteinrikt kraftfoder skulle vara överflödigt.

Hos t. ex. oljevaxter (raps) är problemet något annorlunda. Dessa växters protein är högvärdigt, men utnyttjandet av detsamma försvåras eller omöjliggöres av närvaron av giftiga substanser. Man finner emellertid en biologisk variation i förekomsten av dessa ämnen, och genom växtförädlingsåtgärder är det möjligt att framställa nya sorter med betydligt lägre halt av de aktuella ämnena. Lovande sådana arbeten pågår vid Sveriges utsädesförening. Liknande arbeten pågår med råg och är även möjliga för flera andra växtslag för att förbättra proteinsammansättningen och öka produktionen av utnyttjbart protein. De proteinrika baljväxterna klöver, lusern, åkerbönor, ärter bör särskilt nämnas som grundmaterial för ett sådant utvecklingsarbete.

Ännu har emellertid endast begränsade insatser kunnat göras i vårt lands växtförädling. De har dock uppmärksammats internationellt. Under 1968 hölls två internationella konferenser avseende proteinproduktionsproblematiken i Sverige. I juni hölls i Röstånga ett »panel meeting» arrangerat av IAEA och FAO för att belysa växtförädlingens möjligheter att genom förbättring av sortmaterialet erhålla en produktion av mera högvärdigt protein. I september hölls en konferens i Stockholm om nya proteinkällor och metoder för utvärdering av proteinkvalitet. Detta möte anordnades av IBP (International Biological Program).

Även om svensk proteinforskning varit framgångsrik på flera avsnitt har den knappast varit väl samordnad och fått tillräckliga ekonomiska resurser. Den väsentliga proteinproduktionen sker i vårt jordbruk. Med en väl samordnad och ekonomiskt stark forskningsinsats bör svensk växtodling väsentligt bättre kunna tillgodose vårt inhemska behov av högvärdigt protein. För närvarande är målet främst att tillgodose animalieproduktionen med högvärdigt protein i tillräckliga kvantiteter. På längre sikt kommer med all sannolikhet vegetabilisk, högvärdig äggvita att få allt större betydelse i den humana konsumtionen. I detta sammanhang kan konstateras, att varje in-

sats för förbättring av proteinkvaliteten hos vegetabilisk äggvita speciellt hos sädesslagen blir av utomordentligt värde också ur internationell synvinkel. Åtskilliga redan pågående arbeten syftar direkt till u-ländernas förbättrade proteinförsörjning. Så t. ex. har sortmaterial av lysinrikt korn redan kunnat sändas till Indien för att där användas i det lokala förädlingsarbetet, osv.

Vid en granskning av jordbruksforskarnas resurser för att snabbt nå fram till den bättre proteinproduktionen konstateras att dessa är otillräckliga om inte andra redan pågående och i och för sig mycket viktiga projekt skall slopas. Dessa bör emellertid arbetas fram jämsides med proteinarbetena för att garantera odlingssäkerhet, skydd mot växtsjukdomar och skördeskador m. m.

Det är sålunda ytterst angeläget att svensk jordbruksforskning får en förstärkning i sina resurser för att kunna föra fram proteinforskningen till framgångsrika resultat så snart som möjligt. Alldeles tydligt är att främst växtförädlingen men även växtodlingsforskningen här har mycket viktiga arbetsuppgifter. Nu tillgängliga medel kan icke omdisponeras för större samlade insatser i undersökningarna avseende framställning av sortmaterial och produktion av grödor med högre proteinhalt och bättre proteinkvalitet.

Olika grenar av den svenska jordbruksforskningen bör sålunda tillgodoses med medel för att främja produktionen av bättre och mera protein. Vi finner det särskilt angeläget att växtförädlingen för dess arbete att framställa sortmaterial med kvalitativt bättre protein ges tillräckliga resurser. Hittills utförd forskning vid Sveriges utsädesförening inom detta ämnesområde har till betydande del bedrivits med tillfälligt erhållna medel, vilka nu till större delen förbrukats. En anslagsuppräknning till Sveriges utsädesförening med 500 000 kronor för budgetåret 1969/70 synes väl befogad för en nödvändig konsolidering av den framgångsrika proteinforskningen vid denna institution efter de riktlinjer som redovisats i det föregående.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till Sveriges utsädesförening för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 4 725 000 kronor.

Stockholm den 28 januari 1969

Ingvar Andersson (m)

N. Yngve Nilsson (m)

Per Blomquist (m)